

ВІДГУК
офіційного опонента про дисертаційне дослідження
Зуєвої Лариси Євгеніївни
«Теоретичні та методичні засади психолого-педагогічної підготовки
професійних суддів у системі суддівської освіти України і Канади»,
подане на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

За сучасних умов інтенсивного судового реформування в Україні, спрямованого на більш відчутне набуття ознак правової держави, підвищення соціально-педагогічних вимог до якості підготовки професійних суддів, що посилює вагу вітчизняних інноваційних систем навчання дорослих, значний та науковий, і суто практичний інтерес становить конструктивний досвід зарубіжжя, творче запозичення ідей якого сприятиме створенню ефективної судової влади.

У цій площині важко переоцінити своєчасність звернення Л.Є. Зуєвої до вкрай актуальної проблеми. Виключна гострота обраної здобувачкою теми дослідження, понад усе, обумовлена форматом дослідницького задуму: йдеться не лише про фундаментальне вивчення перспективного канадського досвіду системи судової освіти, а й про визначення суто психолого-педагогічних засад удосконалення підготовки професійних суддів. Отож, на підтримку заслуговує обраний здобувачкою вектор дослідження з огляду на євроінтеграційні перспективи розвитку вітчизняної системи суддівської освіти.

Аналіз дисертаційного дослідження Л.Є. Зуєвої дозволяє стверджувати про незаперечність його новизни, оскільки в ньому вперше, з одного боку, на основі комплексного компаративного аналізу обґрунтовано концепцію психолого-педагогічної підготовки суддів у системі суддівської освіти України із визначенням її дидактичної структури та окресленим соціальним контекстом змісту. З іншого ж боку – репрезентовано цілісний операційний комплекс розвитку педагогічної майстерності суддів, що враховує визначені

тенденції впровадження синергетичної моделі їхньої психолого-педагогічної підготовки у системі суддівської освіти. Маємо вказати на те, що цілковито очевидно є новизна дослідження й за параметром «уточнення», оскільки здобувачкою внесені суттєві доповнення в існуючі наукові уявлення про поняття «педагогічна функція судді», «педагогічна взаємодія», «педагогічна результативність», «педагогічна майстерність».

Поза сумнівом є й практичне значення дослідження Л.С.Зуєвої, бо дисертаційна робота заповнює одну із прогалин професійної педагогіки, оскільки містить системний методичний сервіс психопедагогічного супроводу особистісно-професійного вдосконалення та самовдосконалення судді у системі вітчизняної суддівської освіти.

Вважаємо, що дослідницький апарат здобувачкою визначено грамотно. Усі наукознавчі складові (мета, завдання, об'єкт, предмет) сформульовано коректно та узгоджено.

На наш погляд, структура дисертаційної роботи досить переконливо віддзеркалює логіку дослідницького задуму та відтворює основні результати дослідження.

У першому розділі – «Методичні засади психолого-педагогічної підготовки професійних суддів у системі суддівської освіти України і Канади» – обґрунтовано методологічні засади проблеми дослідження, схарактеризовано категоріально-понятійний апарат, висвітлено історико-соціально-культурний виміри контекстності дослідження системи суддівської освіти в Україні і Канаді.

Нам особливо імponує той факт, що у своєму намаганні деталізувати не лише своєрідність двомовної та двопалатної судової системи Канади, а й впливовості соціального контексту та варіативності психолого-педагогічної підготовки професійних суддів (другий підрозділ першого розділу тексту дисертації), здобувачкою навіть віднайдено ще й цікаву та переконливу статистику (с. 105).

Із знанням справи дослідницею пророблено аналіз наукового фонду, що дозволило схарактеризувати ключові поняття дослідження, обґрунтувати конструктивний характер сукупності принципів соціального контексту суддівської освіти, що стали обов'язковими і набули базового значення у всіх формах професійної підготовки суддів у Канаді (с. 114-117 тексту дисертації; с. 14 тексту автореферату).

На наше переконання автору вдалося довести й змістово-ціннісний контекст андрагогічного підходу та людиноцентричний вимір синергетичного підходу у сенсі методологічних орієнтирів поглиблення наукових уявлень про психолого-педагогічну підготовку професійних суддів у системі суддівської освіти.

У другому розділі – «Науково-теоретичні основи психолого-педагогічної детермінованості підготовки професійних суддів у системі суддівської освіти» – висвітлено законодавчий інструментарій забезпечення якості добору професійних суддів у суддівських системах України і Канади. Так, у першому підрозділі дисертантка небезпідставно акцентує увагу на складниках принципу незалежності суддів (безпека володіння, адміністративна незалежність, фінансова безпека) та інституціях Канади щодо підтримки незалежності суддів (с. 188 тексту дисертації; с. 17 тексту автореферату). Отож, виявляючи належний ступінь фаховості, Л.Є. Зуєва обґрунтовує доцільність акцентування уваги на доброчесності як духовно-рефлексивній домінанті авторської концепції психолого-педагогічної підготовки професійних суддів у системі суддівської освіти. До того ж тут (с. 193-195 тексту дисертації) деталізовано ще й своєрідність соціальної взаємодії суб'єктів оцінювання суддів у процесі їхньої атестації.

До зазначеного додамо таке: на ключових етапах дослідження Л.Є. Зуєва намагається саме творчо окреслити відповідні ідеї, які містить досвід Канади в аспекті підготовки професійних суддів. На наше переконання показовим у цьому плані є змістове наповнення таблиці 2.2. (с. 228-229 тексту дисертації).

Третій розділ – «Організаційно-методичні концепти психолого-педагогічної підготовки професійних суддів у системі суддівської освіти України», – присвячений висвітленню інтерактивного підходу до засвоєння суддями комплексу психолого-педагогічних технік розвитку навичок саморегуляції, пропедевтики професійних деформацій, удосконалення фахової майстерності. Вважаємо «родзинкою» дисертаційного дослідження здобувачки розроблений і впроваджений курс «Основи педагогічної майстерності суддів», організаційно-методична своєрідність якого висвітлена у четвертому підрозділі третього розділу дисертаційної роботи.

Відмітимо й вияв здобувачкою належної наукової ерудиції, зокрема у зв'язку із деталізацією духовних традицій у цьому відношенні, що сконденсовані у науковому доробку фундатора педагогічної майстерності – І.А. Зязюна.

У четвертому розділі – «Цілісна синергетична модель психолого-педагогічної підготовки професійних суддів у системі суддівської освіти в Україні: перспективність досвіду впровадження» – досить ґрунтовно, на наш погляд, представлено цільову програму професійно-педагогічного відбору суддів-викладачів, а також практичну зорієнтованість розробленої синергетичної моделі психолого-педагогічної підготовки професійних суддів у системі суддівської освіти.

Вважаємо, що варта всілякої підтримки ідея автора про введення у навчальні плани вітчизняних вищих закладів освіти юридичного профілю саме наскрізної системи вивчення студентами психолого-педагогічних дисциплін (див. підрозділ другий четвертого розділу дисертації; с. 24 тексту автореферату).

Дисертантка має рацію, акцентуючи увагу на аналітичній роботі, спрямованій на встановлення експериментальним шляхом динаміки рівнів психолого-педагогічній підготовленості професійних суддів. Зауважимо й на коректному використанні у цьому плані методів математичної статистики. Про порівняльну ефективність експериментального підходу засвідчують,

зокрема, матеріали, подані у вигляді рисунку (с. 406) та представлені у додатку «Л».

Зміст рецензованої роботи свідчить про ґрунтовне вивчення дослідницею вельми актуальної проблеми. Водночас у дисертації Л.Є. Зуєвої є моменти, котрі спонукають до дискусії; робота не позбавлена й поодиноких огріхів.

1. Вважаємо, що дисертація набула б ще більшої фундаментальності, якби на робочих сторінках були б схарактеризовані як мотивація, так і необхідний та достатній обсяг тих параметрів, за яких здійснено аналіз існуючих судових систем саме у вказаних 13 країнах світу (с. 83-97 тексту дисертації).

2. Потребує уточнення контекст використання представленого на с. 280-281 тексту роботи матеріалу: це аспект експериментальної системи чи йдеться про узагальнену характеристику особливостей застосування інтерактивних методик у психолого-педагогічній підготовці професійних суддів?

3. На наш погляд, робота дещо переобтяжена матеріалом, який має здебільшого опосередковане відношення до проблемного поля дослідження. Доречно було б, зокрема, більш згорнуто представити роздуми щодо своєрідності життя постнекласичної людини у процесі розкриття сутності синергетичної системи (с. 154-155 тексту дисертації).

4. Робота набула б більшої рельєфності, якби дисертантка систематизувала окреслені протиріччя (див. с. 38-39 тексту дисертації; с. 4 тексту автореферату) за певними рівнями (наприклад, концептуалізації, ціле покладання, рівнем принципів визначення змісту та технології психолого-педагогічної підготовки професійних суддів).

5. Вважаємо недоцільним представлене у «Вступі» твердження (цитую): «практичне значення ... полягає у розробці теоретичної цілісної синергетичної концептуальної моделі психолого-педагогічної підготовки професійних суддів для системи вітчизняної суддівської освіти» (с. 7).

6. Нам видається, що не завадило б після кожного розділу дисертаційної роботи надати інформацію про власні публікації, в яких віддзеркалено певні аспекти висвітленого в них матеріалу.

7. Робота не позбавлена й поодиноких огріхів: доцільною є логічна послідовність у тлумаченні співвідношення понять «особистість» і «професія» (с. 307; с. 386), доречно дотримуватися прийнятої назви «заклад освіти» (с. 24 автореферату).

Водночас наголошуємо на тому, що висловлені зауваження не є концептуальними.

Дисертація Л.Є. Зуєвої є завершеним самостійним науково-педагогічним дослідженням. Текст автореферату відбиває принципові ідеї дисертаційної роботи. За темою дослідження авторка опублікувала 36 наукових і науково-методичних праць (у тому числі 5 статей у наукових виданнях інших держав).

Підсумовуючи вищезазначене, наголошуємо: Л.Є. Зуєва якісно виконала актуальне дослідження, яке відповідає чинним вимогам до дисертаційних робіт, поданих на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук, зокрема «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 24.07.2013 № 567.

Авторка досягла результатів, що в сукупності вирішують конкретну наукову задачу суттєвого значення для професійної педагогіки, і на цій підставі заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,
ректор Ізмаїльського державного
гуманітарного університету

Я.В. Кічук